

مسئله دیگر هم اینکه کشاورز وقتی هزینه می‌کند مقروض است چه به صورت بانکی یا دستی و باید بفروشد تا قرضش را بدهد. یک عده سریع به قیمت ارزان و مفت می‌فروشند اما چند وقت دیگر که واسطه‌ها وارد شوند و بخرند سعی می‌کنند ارزان بخرند و انبار کنند تا بفروشند؛ یعنی هیچ تضمینی نیست که بگوییم کشاورز سود کرده است. همچنین ممکن است قسط بانک‌ها سر برسد و باز قیمت شدیدتر افت کند. آخر سال هم که برنج تمام می‌شود دست کشاورز نیست، در انبارهاست که یک مرتبه قیمت دو یا سه برابر می‌شود که هم سروصدای مصرف‌کننده بلند می‌شود و هم برای کشاورز ضرر است یعنی تورم آن قدر اذیت کرده که اگر همه محصول یک سالش را بفروشد خرج عمده زندگی کشاورز نمی‌شود. چون در روستا هستیم و زمین داریم و هزینه می‌کنیم فروش و نفعش شانس‌ی است.

از طرفی شنیدم مرزن‌نشینان می‌توانند نفری ۵۰کیلو وارد کنند اکنون هم دولت این رقم را به ۱۰۰کیلو افزایش داده و هر کسی می‌تواند وارد کند، در این صورت بازار تقریباً اشباع شده یا عطش مصرف‌کم می‌شود و برای کشاورزی که این همه هزینه کرده افت قیمت و ضرر است.

■ ماشین‌آلات کشاورزی و نشاکاری با چه مشکلاتی مواجه هستند؟

در منطقه ما زمین مشخص است؛ یعنی مقدار زمین معلوم است و ماشین‌آلات روز به روز بیشتر شده و در کاشت و برداشت محصول مشکلی نداریم. چند سال پیش ماشین کم بود و قیمت ماشین بالا رفت و در یک فاصله ۲۰روزه باید همه برداشت کنند و وقتی ماشین نیست، مشکل آفرین است.

شنیدم که دولت برای حمایت کشاورزان تعداد معدودی ماشین از طریق وام کشاورزی می‌دهد و تعهد می‌گیرد که موقع برداشت محصول در سه استان گیلان، مازندران و گلستان به هم یاری برسانید یعنی ماشین مازندرانی به کمک ماشین‌های گیلان می‌آید و... چون آنجا زمان کشت و برداشت متفاوت است، این حمایت این گونه شکل می‌گیرد و در واقع مشکل برداشت محصول نداریم و ماشین فراوان است.

■ کاهش یا افزایش قیمت؟

هفده ساله همزمان با برداشت برنج در استان‌های شمالی مصرف‌کنندگان در انتظار کاهش قیمت‌ها هستند. بر اساس آخرین گزارش‌های منتشرشده توسط جهاد کشاورزی، تولید برنج کشور در سال جاری با رشد حدود ۱۶درصدی به محدوده ۲ تا ۲/۲میلیون تن رسیده و بخش عمده محصول نیز برداشت شده است. این در حالی است که با وجود این افزایش تولید، قیمت برنج ایرانی در بازار همچنان بالاست و انواع ممتاز طارم و هاشمی در برخی گزارش‌های بازار در محدوده ۵۰۰هزار تومان و برای کشت دوم ۶۰۰ هزار تومان برای هر کیلو عرضه می‌شوند.

فعالان بازار معتقدند افزایش تولید به تنهایی نمی‌تواند ضامن کاهش قیمت باشد چون افزایش چند برابری نهادهای تولید و همچنین هزینه‌برداشت و شالی‌کوبی و سایر گزین‌های تأثیرگذار مانند حمل و نقل بخشی از عواملی هستند که قیمت‌تمام‌شده‌برنج‌رابالانگه‌می‌دارند. در همین حال، شالیکاران نسبت به واردات برنج خارجی همزمان با فصل برداشت انتقاد دارند و معتقدند ورود محصول خارجی می‌تواند قیمت خرید برنج داخلی از یکی از مهم‌ترین متغیرهای تعیین‌کننده قیمت برنج در ماه‌های آینده باشد.

با توجه به شرایط موجود، کاهش قیمت برنج در ماه‌های آینده چندان احتمال به نظر نمی‌رسد و سناریو محتمل‌تر در این باره، ثبات نسبی یا افزایش تدریجی قیمت است به‌ویژه در مورد ارقام ممتاز و پرتقاضایی مانند هاشمی، طارم و صدری. در صورت افزایش نرخ ارز، کاهش واردات یا احتکار و کاهش عرضه احتمال جهش قیمت نیز وجود خواهد داشت.

بر این اساس، برنج امسالی احتمالاً در پاییز با فشار عرضه مواجه است اما با کاهش تدریجی موجودی کشاورزان و افزایش تقاضا در زمستان احتمال رشد قیمت آن بیشتر است.

شالیکاران شمالی از افزایش سه برابری هزینه‌های کاشت و برداشت خبر می‌دهند

آوار نهاده‌های گران بر سر برنج

سنتی همان سه نوع کود سال‌های پیش را می‌شناسند و این هم‌باز فرق می‌کند؛ قیمت‌ها بالا می‌رود، اما محصول یک سال خوب و یک سال بد می‌شود.

■ با احتساب همه هزینه‌های تولید، قیمت تمام شده هر کیلو برنجی که امسال از شالیزار خارج می‌شود تقریباً چقدر است؟

برآورد من با توجه به هزینه‌ای که کردم حدود ۱۰۰هزار تومان برای یک کیلو برنج است. یعنی با برداشت امسال هزینه‌ای که در طول کاشت و داشت کردیم البته منهای ارزش زمین و ماشین‌آلات و...، برای تولید هر کیلو برنج ۱۰۰هزار تومان هزینه شده است. کیلویی ۱۰۰هزار تومان برای من که پول کارگر دادم و کارگر با یک قیمتی حساب می‌کند، دروگر هم با یک قیمتی با ماشین درم می‌کند و... به طور متوسط این مقدار شده است. البته من برای خودم شخصاً حساب کردم؛ مثلاً شخص دیگری که مزرعه‌اش فاصله دارد هزینه حمل‌ونقل به آن اضافه می‌شود، یکی دیگر مزرعه‌اش اجاره‌ای است و باز هزینه دیگری به آن اضافه می‌شود. به هر صورت متفاوت است و منطقه به منطقه فرق می‌کند.

■ با توجه به هزینه‌های فعلی تولید، قیمت فروش برنج باید حدوداً چقدر باشد تا برای شالیکار صرفه اقتصادی داشته باشد؟

کشاورزی هیچ صرفه اقتصادی ندارد. آدم خودش باید بتواند کار کند یا ماشین‌آلات از خودش داشته باشد، همچنین زمین و قطعات زیاد داشته باشد تا بتواند در زمان مثلاً دو سه ماهه یا سه چهار ماهه که ماشین‌آلات و و قتش را می‌گذارد محصول عمده‌ای بالا بیاورد و بیشتر از آنچه خرج کرده برداشت کند، اما این طور نیست. در منطقه خودم قطعات زمین کوچک است، زمین ۱۰۰اسال پیش بین مثلاً ۵۰۰ کشاورز بوده و الان تقسیم میراثی شده و قطعات کوچک است و در این قطعات کوچک هزینه بالا و برداشت محصول کم است. در بازار فروش هم هیچ تضمینی نیست؛ بازار عرضه و تقاضا گاهی قیمت‌ها را می‌شکند یا خیلی پایین می‌آورد یا احتکاری گاهی رخ می‌دهد و اوضاع منطقه و کشور پر می‌شود و نوسان شدید را ایجاد می‌کند؛ علاوه بر این سال‌ها تجربه کشاورزی به من نشان داده حمایت مستقیمی صورت نمی‌گیرد که برای تولیدکننده صرفه اقتصادی داشته باشد یعنی عمر و هزینه می‌گذاریم و ریسک بزرگ می‌کنیم و وقتی به بازار می‌آید خرید یا فروش تضمینی و حمایتی هم نداریم. صادرات و واردات هم بی‌کنترل انجام می‌شود و بازار را به هم می‌ریزد.

شده است. یک زمین کشاورزی نیست؛ بخشی از زندگی و اقتصاد روستاهایی است که نسل به نسل با کشت برنج روزگار گذرانده‌اند. از آغاز آماده‌سازی زمین و خزانه‌گیری تا نشاکاری، داشت و برداشت، هر فصل برای شالیکار با مجموعه‌ای از هزینه‌ها، محاسبات و البته ریسک‌هایی همراه بوده که بخش قابل توجهی از آن خارج از اختیار او است. افزایش قیمت نهاده‌ها، دستمزد کارگران، هزینه ماشین‌آلات و خدمات کشاورزی در حالی به هزینه‌های تولید اضافه شده که شالیکار در پایان این زنجیره همچنان با یک پرسش اساسی روبه‌رو است؛ محصول خود را با چه قیمتی بفروشد که بتواند هزینه یک سال کار و زندگی‌اش را جبران کند؟

در سال‌های اخیر، فاصله میان هزینه تولید و درآمد شالیکاران به یکی از نگران‌های جدی تولیدکنندگان برنج تبدیل شده است. برای اینکه تصویری واقعی‌تر از آنچه در شالیزار می‌گذرد داشته باشیم به‌سراغ جلال علیدوست، شالیکار روستای لسکوکلایه در حومه آستانه اشرفیه و از مناطق شناخته‌شده تولید برنج درجه یک و مرکز برداشت برنج درجه یک گیلان رفتیم؛ کشاورزی که می‌گوید حدود ۴۰-۳۰سال است در زمین‌های این منطقه کار می‌کند و امسال هزینه‌های تولید را به‌صورت دقیق‌تری محاسبه کرده است. تجربه او از هزینه حدود ۲۱۰میلیون تومانی کشت یک هکتار، برآورد قیمت تمام‌شده هر کیلو برنج، تغییرات قیمت کود و نهاده‌ها، مشکلات فروش محصول و تأثیر واردات بر بازار، تصویری از شرایطی ارائه می‌دهد که شالیکار امروز در آن میان افزایش هزینه‌ها و نبود تضمین برای فروش محصول گرفتار شده است.

علت اصلی این افزایش، آشفتنگی بازار است. در بازار هر کسی برای خودش یک کودی می‌آورد و پخش می‌کند و جای مشخصی نیست. پیش‌تر تعاونی‌های روستایی به کشاورز وام می‌دادند که بتواند هزینه‌های کاشت و داشتش را تأمین کند، الان آن وام‌ها نیست که هیچ، سهمیه‌ارزان‌تر کود را هم که تعاونی‌ها می‌دادند و پخش می‌شد، حذف کرده‌اند و همه چیز شده بازار آزاد.

■ تغییر قیمت نهاده موجب شده کشاورزان میزان مصرف کود و سم خود را کاهش دهند یا اثری روی کیفیت محصولات داشته است؟

زمین‌هایی که در اختیار کشاورزان امروزی است، یادگار پرنسزهایشان است. آن زمان زمین‌های جنگلی و مراتع را تبدیل به مزرعه کردند، اما الان دیگر زمینی نیست که به این شکل تبدیل به مزرعه جدید شود. همان مزرعه ۱۰۰سال پیش است و هر سال کشت می‌شود و با یک نوع محصول، کیفیت و تغذیه خاک خودبه‌خود کم شده است. زمین کیفیت سابق را ندارد، پس محصولات فقط باید توسط کود رشد کنند و کودها هم سال به‌سال از کیفیت کم می‌کنند، مواد افزودنی ناجور می‌زنند و تغلب هم زیاد شده است.

ولی الان با پیشرفت علم، بعضی بخش‌های خصوصی کودهای ارگانیک و استاندارد تولید و تبلیغ می‌کنند و کیفیتش هم بهتر است، اما هنوز جان‌فثاده و کشاورزان

فاطمه طالبیان شریف | شالیزار در شمال کشور فقط یک زمین کشاورزی نیست؛ بخشی از زندگی و اقتصاد روستاهایی است که نسل به نسل با کشت برنج روزگار گذرانده‌اند. از آغاز آماده‌سازی زمین و خزانه‌گیری تا نشاکاری، داشت و برداشت، هر فصل برای شالیکار با مجموعه‌ای از هزینه‌ها، محاسبات و البته ریسک‌هایی همراه بوده که بخش قابل توجهی از آن خارج از اختیار او است. افزایش قیمت نهاده‌ها، دستمزد کارگران، هزینه ماشین‌آلات و خدمات کشاورزی در حالی به هزینه‌های تولید اضافه شده که شالیکار در پایان این زنجیره همچنان با یک پرسش اساسی روبه‌رو است؛ محصول خود را با چه قیمتی بفروشد که بتواند هزینه یک سال کار و زندگی‌اش را جبران کند؟

در سال‌های اخیر، فاصله میان هزینه تولید و درآمد شالیکاران به یکی از نگران‌های جدی تولیدکنندگان برنج تبدیل شده است. برای اینکه تصویری واقعی‌تر از آنچه در شالیزار می‌گذرد داشته باشیم به‌سراغ جلال علیدوست، شالیکار روستای لسکوکلایه در حومه آستانه اشرفیه و از مناطق شناخته‌شده تولید برنج درجه یک و مرکز برداشت برنج درجه یک گیلان رفتیم؛ کشاورزی که می‌گوید حدود ۴۰-۳۰سال است در زمین‌های این منطقه کار می‌کند و امسال هزینه‌های تولید را به‌صورت دقیق‌تری محاسبه کرده است. تجربه او از هزینه حدود ۲۱۰میلیون تومانی کشت یک هکتار، برآورد قیمت تمام‌شده هر کیلو برنج، تغییرات قیمت کود و نهاده‌ها، مشکلات فروش محصول و تأثیر واردات بر بازار، تصویری از شرایطی ارائه می‌دهد که شالیکار امروز در آن میان افزایش هزینه‌ها و نبود تضمین برای فروش محصول گرفتار شده است.

■ هزینه تولید برنج در سال جاری نسبت به سال گذشته چقدر افزایش پیدا کرده و بیشترین افزایش مربوط به کدام بخش از هزینه‌هاست؟

سال گذشته را حساب‌رسی نکردم اما امسال را بررسی کردم و قیمت‌ها واقعاً متفاوت است. هر کدام از هزینه‌ها را که رقم به رقم نگاه کنیم همگی افزایش داشته است؛ به طور کلی با یک مقایسه متوجه می‌شویم قیمت تولید برنج حدود ۵۰ درصد افزایش داشته است.

■ در مجموع هزینه سم و کود و تهیه بذر و... برای شالیکار چقدر تمام می‌شود؟

امسال اگر بخواهیم یک هکتار زمین را کشت کنیم پولی که در طول کار هزینه می‌کنیم غیر از ارزش زمین، برآورد کردم و حدود ۲۱۰ میلیون برای یک هکتار هزینه

توران؛ از تشنگی یوزها تا تنهایی محیط‌بانان

پارک ملی توران در جنوب‌شرقی استان سمنان، یکی از مهم‌ترین زیستگاه‌های ارزشمند حیات وحش ایران و اصلی‌ترین زیستگاه زادآور یوزپلنگ آسیایی در کشور، امروز با دو چالش جدی روبه‌رو است. کاهش منابع آب در پی خشکسالی‌های پیاپی و کمبود نیروی محیط‌بانی برای حفاظت از پهنه‌ای بیش از یک میلیون و ۴۰۰ هزار هکتاری دو موضوع مهمی که بسیاری از دوستداران حیات وحش را نگران کرده است.

خشکسالی‌های متوالی، کاهش بارندگی و افت منابع طبیعی آب، تأمین نیاز آبی حیات وحش توران را به یکی از دغدغه‌های اصلی محیط زیست تبدیل کرده است. در ماه‌های گرم سال، آب‌رسانی به آب‌شخورها انجام می‌شود تا گونه‌های جانوری از دوره‌های بحرانی کم‌آبی عبور کنند اقدامی که اگرچه در کوتاه‌مدت ضروری است اما نمی‌تواند جایگزین حفاظت از چشمه‌ها و مدیریت پایدار منابع آب باشد.

■ یوزها تشنه و گرسنه می‌مانند

بحران آب در توران فقط به تشنگی مستقیم حیوانات محدود نمی‌شود. در یک زیست‌بوم خشک، کاهش منابع آبی می‌تواند پوشش گیاهی را تحت تأثیر قرار داده و در ادامه، جمعیت گونه‌های گیاهخوار را کاهش دهد؛ اتفاقی که به‌طور مستقیم زنجیره غذایی گوشتخواری مانند یوزپلنگ را نیز تحت فشار قرار می‌دهد. مهدی زارع خورمیزی، معاون محیط طبیعی و تنوع زیستی اداره کل حفاظت محیط‌زیست استان سمنان استمرار خشکسالی، کاهش منابع آبی و برداشت بی‌رویه از آب‌های زیرزمینی را از مهم‌ترین نگرانی‌های محیط‌زیستی توران عنوان می‌کند. به گفته‌وی برای کاهش پیامدهای کم‌آبی، اقدام‌هایی از جمله لایروبی و مرمت چشمه‌ها، بازسازی آب‌شخورها، آب‌رسانی در دوره‌های گرم‌سال و مدیریت منابع آبی در این منطقه در حال انجام است و همچنین برنامه‌ریزی برای خرید سهم آب نیز در دستور کار قرار گرفته تا در دوره‌های بحرانی بخشی از نیاز آبی حیات وحش تأمین شود.

■ ۱۱۵ محیط‌بان برای یک میلیون هکتار

در کنار بحران آب، کمبود نیروی انسانی یکی دیگر از چالش‌های جدی حفاظت از توران است. طبق اعلام مدیرکل حفاظت محیط زیست استان سمنان، تعداد معدود محیط‌بانان و ناوگان فرسوده، امکان حفاظت مطلوب از چنین عرصه گسترده‌ای را دشوار کرده است. بر اساس آمار اعلام شده، مجموع محیط‌بانان رسمی و پیمانی استان حدود ۹۴ نفر با احتساب نیروهای طرحی و قراردادی حدود ۱۱۵ نفر است؛ در حالی که عرصه‌های تحت مدیریت محیط زیست استان بسیار گسترده‌اند. میانگین عمر خودروهای محیط زیست استان نیز بیش از ۱۳ سال اعلام شده است.

زارع خورمیزی نیز کمبود محیط‌بان را از چالش‌های ساختاری حفاظت از مناطق تحت مدیریت استان دانسته و تأکید می‌کند: تعداد نیروهای موجود با استانداردها فاصله دارد؛ مسئله‌ای که توان پایش مناطق، کنترل تخلفات و مقابله با شکار و صید غیرمجاز را کاهش می‌دهد. برای جبران بخشی از این کمبود، استفاده از ظرفیت نیروهای بومی از جمله شتربانان و یوزبانان در دستور کار قرار گرفته است.

این در حالی است که توران همچنان با تهدیدهایی مانند شکار غیرمجاز، فعالیت‌های انسانی و فعالیت‌های معدنی نیز روبه‌رو است. در چنین شرایطی، محیط‌بانان باید در پهنه‌ای وسیع، همزمان وظیفه پایش، مقابله با تخلفات و حفاظت از گونه‌های ارزشمند را انجام دهند.

با وجود این فشارها، پایش‌های اخیر از شناسایی ۲۷ یوزپلنگ در مجموعه حفاظتی توران و زیستگاه‌های پیرامونی طی یک‌سال گذشته حکایت دارد؛ در حالی که در زمستان ۱۴۰۳ تعداد ۱۷ یوز شناسایی شده بود و این افزایش می‌تواند نشانه‌ای امیدوارکننده باشد، اما تداوم آن به تأمین آب، حفظ طعمه، امنیت زیستگاه و تقویت توان حفاظتی وابسته است.

توران امروز بیش از هر چیز به یک برنامه بلندمدت برای مدیریت آب و تقویت حفاظت نیاز دارد؛ چراکه بقای یوزپلنگ آسیایی فقط با شمارش یوزها تضمین نمی‌شود، بلکه به توان کشور برای حفظ زیستگاهی وابسته است که این گونه در آن زندگی می‌کند.

جدول ۹۵۲۸

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
۱															
۲															
۳															
۴															
۵															
۶															
۷															
۸															
۹															
۱۰															
۱۱															
۱۲															
۱۳															
۱۴															
۱۵															

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
۱															
۲															
۳															
۴															
۵															
۶															
۷															
۸															
۹															
۱۰															
۱۱															
۱۲															
۱۳															
۱۴															
۱۵															

زیردست ۱۵. رودی جاری در فارس و بوشر- عضو پمپاژ خون در بدن - نام کوچک پولو، سیاح سرشناس ونیزی

با هدف پاس به باز یکن هم تیمی ۱۴. سخنان بیهوده - شادابی - شاخه تازه رسته از درخت ۱۵. هست از... تو/ چون پرده برافتنه تو تمانی و نه من

■ عمودی

۱. جایزه معتبر بین المللی فیلم- روشی برای طبخ برنج- از درجات بالای ارتش ۲. پیرامون چیزی- میوه پرخاصیت گرمسیری ۳. رفیق شمع خودرو- لهیده در دست- نزدیک ییبن ۴. بهشت شداد- شرور- تخته‌های صفا اول کشتی- روزگار ۵. سروصدای جمعیت- ابزار ورزش باستانی ۶. سرای مهر - روان شدن- آفرینش - سرگذشت آدم و حوا و سوسوه ایشان توسط شیطان در این سوره قرآن آمده است ۷. پایان یافته - دارایی سابق - دزد گله ۸. تیم فوتبال ایتالیایی- شهر مدفن مولانا- مظهر سردرگمی ۹. فارسی زبان- ابزار تنظیف منزل - نوعی پارچه پشمی ضخیم و پرزدار ۱۰. همسر مرد- خواهر و برادر اصلی - چنگله - دودین ۱۱. از لوازم پخت و پز - آلوده کننده بدن و رایانه ۱۲. واحد شمارش اشحام - از اوراق بهادار - ساز مدور - نومیید ۱۳. قوای نظامی- زمین‌ها- ضمیر دوم شخص مفرد مؤنث ۱۴. شهر پهنر - افراد